

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye: A Bizottság közleménye a Tanácsnak, az Európai Parlamentnek, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának: Az üzleti kudarc miatti megbélyegzés ellen – az újrakezdés politikájáért – A lisszaboni növekedési és foglalkoztatási partnerség megvalósítása

COM(2007) 584 végleges

(2008/C 224/05)

2007. október 5-én az Európai Bizottság úgy határozott, hogy az Európai Közösséget létrehozó szerződés 262. cikke alapján kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a következő tárgyban:

A Bizottság közleménye a Tanácsnak, az Európai Parlamentnek, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának: Az üzleti kudarc miatti megbélyegzés ellen – az újrakezdés politikájáért – A lisszaboni növekedési és foglalkoztatási partnerség megvalósítása

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Egységes piac, termelés és fogyasztás” szekció 2008. május 6-án elfogadta véleményét. (Előadó: Peter MORGAN)

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2008. május 28–29-én tartott, 445. plenáris ülésén (a május 29-i ülésnapon) 70 szavazattal, 3 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Következtetések és ajánlások

1.1 Az Európai Bizottság 2001 óta foglalkozik az üzleti kudarc negatív hatásaival, különös hangsúlyt fektetve a csődeljárások javításának szükségességére. Mivel a kérdésben korlátozott hatáskörrel bír, az Európai Bizottság tevékenységének középpontjába az üzleti kudarc jogi és társadalmi következményeire vonatkozó adatgyűjtést, a követendő gyakorlat meghatározásának és népszerűsítésének elősegítését, valamint a kudarc megbélyegzését enyhítő korai figyelmeztető eszközök kidolgozását állította.

1.2 Az EGSZB helyesli, hogy az Európai Bizottság hangsúlyt fektet az üzleti kudarc miatti megbélyegzés megszüntetésének szükségességére. A vállalkozói lét megfelelő nemzeti keretfeltételeinek megteremtése kulcsfontosságú az EU vállalkozói potenciáljának maradéktalan kiaknázása és a dinamikus vállalkozások megteremtése szempontjából. A sikeres vállalkozások társadalmi elismerése lényeges ebből a szempontból, és együtt kell járnia a kudarcot szenvedett vállalkozók újrakezdését elősegítő szakpolitikával.

1.3 Az Európai Bizottság helyesen állapítja meg, hogy a vállalatalapítás, az üzleti siker és az üzleti kudarc egyaránt elválaszthatatlan részei a piacgazdaságnak. Helytállóan emeli ki azt is, hogy a vállalkozások megértésének és társadalmi elismertségének általános hiánya miatt a társadalmi köztudat az üzleti nehézségeket, illetve az üzleti kudarcot nem tartja normális gazdasági eseménynek vagy az újrakezdés lehetőségének. Az EU-nak szemléletváltásra van szüksége. Minél jobban sújtja a kudarc miatti megbélyegzés az egyszer már csődbe ment személyt, annál nagyobb kockázatot visel minden új vállalkozás, és ez a kockázatot a vállalatban belüli összes érdekeltre is kiterjed.

1.4 Az amerikai törvények egyensúlyt keresnek az adósok, a hitelezők és a társadalom egészének érdekei között. Az EGSZB nézete szerint a tagállamoknak jogszabályokat kellene kidolgozniuk egy ugyanilyen egyensúly elérése érdekében. A fizetéseképtelenség és az adóságok nem törlesztése rendkívüli nehézségeket teremthetnek a hitelezők számára, és őket magukat is csődhelyzetbe juttathatják. Egy vállalat adósságoktól történő mentesítése az újrakezdés esélye érdekében nagyon tisztességtelen lehet a hitelezőkkel szemben. A fizetéseképtelenségi jogszabályoknak meg kell találniuk a helyes egyensúlyt.

1.5 Általános társadalmi szempontból a vállalkozás egészének vagy részének működőképesen tartása jelentheti a legjobb megoldást. Amennyiben a vállalat életképes, ez az összes érdekelt előnyére válik, ha pedig a fizetéseképtelen vállalat megmenthető a csődgondnokok által, a munkavállalók továbbra is munkaviszonyban maradnak. Ha a fizetéseképtelen vállalkozó újra üzleti tevékenységbe kezd, ezáltal új munkahelyeket teremt. A fent említett módok valamelyike révén megvalósuló foglalkoztatás egyértelműen a társadalom egészének javát szolgálja.

1.6 Egy vállalkozás számtalan módon kerülhet csődhelyzetbe, még a legjobb szándékú vállalkozói magatartás mellett is. Az indulási fázisban kiderülhet, hogy a vállalkozás nem tud életképesen működni. A sikeres indulás után pedig az elhibázott üzleti modell áthatja alá a vállalkozás jövőjét. Másrésztől potenciálisan életképes vállalkozások is elbukhatnak akár a vállalkozók hibái, akár rajtuk kívül álló okok miatt. A csődtömeggondnokok meg tudnák menteni és meg is kellene menteniük a hasonló sorsra jutott vállalkozásokat a munkahelyek legnagyobb részének megőrzése mellett.

1.7 Fontos, hogy különbséget tegyünk a vállalkozás és a vállalkozás vezetői között. A vállalkozás vezetői csődbe mehetnek úgy is, hogy közben egy csődtömeggondnok megmenti a vállalkozást és alkalmazottjait. Amikor egy vállalkozás csődhelyzetbe kerül, maguk a cégvezetők is csődbe juthatnak az általuk nyújtott bankgaranciák miatt, még ha személyes magatartásuk nem is volt jogsértő. Az Európai Bizottság ezekért a tisztességes vállalkozókért aggódik. Ha ígéretes vállalkozást teremtettek, de kísérletük tapasztalatlanságuk vagy balszerencsájuk miatt elbukott, megérdemelnek egy második esélyt; a gazdaságnak szüksége van készségeikre. Más vállalkozók, akik inkompetenciájuk vagy az elképzelések hiánya miatt vallanak kudarcot, valószínűleg keveset tudnak hozzátenni a gazdasághoz, még ha sikerül is pénzügyi támogatókat találniuk. Nem minden csődbe jutott vállalkozó érdemel meg egy újabb esélyt.

1.8 Az Európai Bizottság kezdeményezése Unió-szerte megindította a reformfolyamatot. Sok tagállam merített már ötleteket az európai szinten összegyűjtött bevált gyakorlatokból és politikai következtetésekből. Körülbelül a tagállamok egyharmada kezdte meg a fizetésképtelenségről szóló nemzeti jogszabályok reformját. Ugyanakkor az uniós országok közel fele még a legelső lépéseket sem tette meg. Az EGSZB sürgeti az Európai Bizottságot, hogy – korlátozott politikai hatáskörének ellenére – minden rendelkezésére álló eszközzel próbálja cselekvésre ösztönözni a tagállamok pénzügyminisztereit. Az EGSZB szerint a tagállamok által elért haladás általában véve nem kielégítő.

1.9 Az EGSZB határozottan támogatja a közleménynek a fizetésképtelenségről szóló jogszabályokra vonatkozó valamennyi pontját, természetesen a végső soron bevezetésre kerülő jogszabályok részleteinek függvényében. Ezek között a nem csaláson alapuló csőd elismerése, az adósságok alóli korai mentesülés, a jogkorlátozások, jogfosztások és tilalmak csökkentése szerepel, gyorsított csődeljárásokkal. A középtávú célnak annak kellene lennie, hogy ezek az eljárások ne tartsanak 12 hónapnál hosszabb ideig

1.10 Az EGSZB meggyőződése, hogy minden tagállamnak feltétlenül a lehető legrövidebb határidőn belül be kell fejeznie a fizetésképtelenségről szóló jogszabályok felülvizsgálatát. A jogszabályok módosításán túl kulcsfontosságú az is, hogy fizetésképtelenségi ügyekben a bíróságok késedelem nélkül járjanak el. Ez a folyamat alapos szervezést igényel. Ezek a változások a „Második esély” program központi elemét képezik.

1.11 A közlemény másik üzenete a veszélyeztetett vállalkozások aktív támogatása. Ez nem része a szoros értelemben vett „Második esély” programnak. Ehelyett önálló program kíván lenni, melynek célja a csődhelyzetek elkerülése, és a vállalkozások, illetve munkahelyek megővése. A 4. részben számos példát láthatunk olyan üzleti kudarcokra, amelyek elkerülhetők lettek volna. A közlemény ezen az összefüggésben az elkerülhető csődök megelőzését szorgalmazza, korai figyelmeztető eszközök, átmeneti pénzügyi segítségnyújtás és tanácsadói szolgáltatások révén.

1.12 Ez a program általában nem igazán praktikus a kkv-k számára, hiszen kevés a megfelelő mechanizmus a veszélyeztetett vállalkozások megelőző jellegű azonosítására az egyes tagállamok több tízezer kkv-ja között. Mindazonáltal a tagállamoknak a lehető legjobban ki kellene használniuk a meglévő lehetőségeket: jó példa erre Franciaország, ahol a HÉA-hatóságok működnek közre korai figyelmeztető eszközként a vállalatok lehetséges pénzáramlási (*cash flow*) problémáinak felismerésében. Az Európai Bizottság szerint a támogatási intézkedéseknek a fizetésképtelenség megelőzésére, a szaktanácsadásra és az időben történő beavatkozásra kell irányulniuk. A gond ott kezdődik, ha a cégvezetők nem ismerik fel, hogy vállalkozásuk veszélyeztetett. A tagállamok kormányainak a számviteli szakmával és a kkv-kat támogató szervezetekkel együtt kell kidolgozniuk az egyes országok egyedi vállalkozási kultúrájának megfelelő proaktív intézkedéseket.

1.13 Egyértelmű, hogy a közlemény legfontosabb ajánlása a fizetésképtelenségi eljárás reformjához kapcsolódik. Ez olyan kulcsintézkedés, amely nélkül a „Második esély” program nem nyerhet lendületet.

1.14 A közlemény néhány, „puhább” ajánlása a fizetésképtelenségi jogszabályok változtatása nélkül is végrehajtható. Csak ha ezek a jogszabályok megváltoznak, akkor kerülhet sor az Európai Bizottság által javasolt egyéb „puha” intézkedések megvalósítására. A fizetésképtelenségre vonatkozó jogszabályok megváltoztatása nélkül az Európai Bizottság közleményének fő célkitűzése nem lesz megvalósítható.

1.15 Az EGSZB úgy véli, hogy minden egyes tagállamnak olyan módon kellene válaszolnia e közleményre, hogy annak javaslatait beépíti a lisszaboni stratégiára vonatkozó nemzeti tervébe (a 15. iránymutatás szerint).

2. Bevezető

2.1 Az Európai Bizottság 2001 óta foglalkozik az üzleti kudarc negatív hatásaival, különös hangsúlyt fektetve a csődeljárások javításának szükségességére. Mivel a kérdésben korlátozott hatáskörrel bír, az Európai Bizottság tevékenységének középpontjába az üzleti kudarc jogi és szociális következményeire vonatkozó adatgyűjtést, a bevált gyakorlatok meghatározását és népszerűsítését, valamint a kudarc megbélyegzését enyhítő korai figyelmeztető eszközök kidolgozását állította.

2.2 A kezdeményezés Unió-szerte megindította a reformfolyamatot. Sok tagállam merített már ötleteket az európai szinten összegyűjtött bevált gyakorlatokból és politikai következtetésekből. Körülbelül a tagállamok egyharmada kezdte meg a fizetésképtelenségről szóló nemzeti jogszabályok reformját. Ugyanakkor az uniós országok közel fele még a legelső lépéseket sem tette meg. Az EGSZB sürgeti az Európai Bizottságot, hogy – bár csak korlátozott politikai hatáskörrel rendelkezik – minden rendelkezésére álló eszközzel próbálja cselekvésre ösztönözni a tagállamok pénzügyminisztereit. Az EGSZB szerint a tagállamok által elért haladás általában véve nem kielégítő.

„A” Táblázat: Jelenlegi helyzet a tagállamokban

I	Vannak intézkedések	(I)	Tervezett/részben megvalósult intézkedések	N	Nincsenek intézkedések						
	Tájékoztatás /oktatás	Átfogó stratégia	A nem csalás miatt bekövetkezett fizetésképtelenségről szóló bírósági ítélet nyilvánossága	Csökkentett korlátozások	A becsületes fizetésképtelennel való jobb jogi elbánás	Rövid mentesítési időszak	Egyszerűsített eljárások	Támogatás ösztönzése	Kapcsolatok elősegítése	A pénzügyi szektoron belüli eszmecsere	Összes I + (I)
Belgium	N	N	(I)	(I)	I	(I)	N	N	N	N	4
Bulgária	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	0
Cseh Köztársaság	N	N	N	N	N	N	(I)	N	N	N	1
Dánia	N	N	N	I	(I)	I	(I)	N	N	N	4
Németország	(I)	N	N	I	I	(I)	N	N	N	N	4
Észtország	N	N	N	N	N	(I)	(I)	N	N	N	2
Írország	N	N	N	N	N	I	I	N	N	N	2
Görögország	N	N	N	I	(I)	(I)	I	N	N	N	4
Spanyolország	N	N	N	N	I	I	I	N	N	N	3
Franciaország	N	N	N	N	(I)	N	Y	N	(I)	N	3
Olaszország	N	N	N	I	I	(I)	(I)	N	N	N	4
Ciprus	N	N	(I)	(I)	N	(I)	(I)	N	N	N	4
Lettország	N	N	N	N	N	N	(I)	N	N	N	1
Litvánia	N	N	N	I	(I)	I	(I)	N	N	N	4
Luxemburg	N	N	N	N	N	N	N	I	N	N	1
Magyarország	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	0
Málta	N	N	N	(I)	(I)	N	N	N	N	N	2
Hollandia	(I)	N	N	N	(I)	(I)	N	N	N	(I)	4
Ausztria	N	(I)	N	(I)	(I)	(I)	I	(I)	(I)	N	7

	Tájékoztatás/oktatás	Átfogó stratégia	A nem csalás miatt bekövetkezett fizetésképtelenségről szóló bírósági ítélet nyilvánossága	Csökkentett korlátozások	A becsületes fizetésképtelenné váló jobb jogi elbírás	Rövid mentesülési időszak	Egyszerűsített eljárások	Támogatás ösztönzése	Kapcsolatok elősegítése	A pénzügyi szektoron belüli eszmecsere	Összes I + (I)
Lengyelország	N	N	N	N	(I)	(I)	I	N	N	N	3
Portugália	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	0
Románia	N	N	N	(I)	(I)	N	I	N	N	N	3
Szlovénia	N	N	N	N	N	(I)	N	N	N	N	1
Szlovákia	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	0
Finnország	N	N	N	I	N	(I)	I	I	N	N	4
Svédország	N	N	N	N	I	(I)	I	N	N	N	3
Egyesült Királyság	N	N	I	I	I	I	I	N	N	N	5
Összes I+(I)	2	1	3	12	15	17	17	3	2	1	
Egyesült Államok	N	N	N	I	(I)	I	I	N	N	N	4

2.3 Az „A” táblázatot a bizottsági közleményből emeltük ki. A 4-6. oszlop a fizetésképtelenségre vonatkozó jogszabályok reformjához kapcsolódik. Szembetűnő, hogy a tagállamok igen aktív jogalkotói tevékenységet folytatnak, de a felülvizsgált jogszabályok csak igen kevés országban léptek hatályba. Ha az oszlopok alatti összesítés a hatályos jogszabályokra vonatkozna, az eredmény nem 12 – 15 – 17 – 17, hanem 6 – 6 – 5 – 10 lenne. Ez gyenge eredménynek mondható 27 tagállam viszonylatában. A lassúság, illetve a tétlenség kétségtelenül árt a vállalkozói tevékenységnek a tagállamokban, hiszen a szükséges változások végrehajtásáig a csődtől való félelem a vállalkozás jelentős akadálya marad.

2.4 A táblázat másik jellegzetessége, hogy a jogszabályokra vonatkozó oszlopokat keretező másik hat oszlop többé-kevésbé üres. Ez kissé meglepő, hiszen bár a fizetésképtelenségi jogszabályokat a legtöbb tagállamban nem módosították, azért volt lehetőség az egyéb, „puhább” intézkedések meghozatalára.

2.5 Az összehasonlítás kedvéért az EGSZB felkérte az Európai Bizottságot a táblázatban szereplő, uniós tagállamokra vonatkozó adatoknak megfelelő amerikai adatok beszerzésére. A

következők a táblázatban szereplő USA-adatok magyarázatát szolgálják:

- Csökkentett korlátozások – (I)gen: Az Egyesült Államokban az EU-ban megfigyelhető általános korlátozások (pl. annak megakadályozása, hogy egy csődhelyzetben lévő személy egy vállalat igazgatója vagy vagyongazdálkodója legyen, illetve hitelkeret-korlátozások a csődhelyzetben lévő személy számára) egyikét sem alkalmazzák. Az amerikai csődeljárás kódex (*US Bankruptcy Code*) 525. szakasza előírja, hogy nem érhet senkit hátrányos megkülönböztetés csak azért, mert csődeljárás alatt áll, illetve állt.
- Jobb jogi elbírás – (I)gen: Hasonlóan az uniós országokhoz nem adnak mentesítést mulasztás, csalárd magatartás stb. esetén. Nem ismeretes egyéb más „jobb jogi elbírás”.
- Rövid mentesülési időszak – (I)gen: Nincs olyan specifikus időszak meghatározva, amely alatt a csődhelyzetben lévő személy megtartja fizetésképtelen státuszát, mielőtt mentesítik.

– Egyszerűsített eljárások: – (I)gen: A csődeljárás legáltalánosabb egyének által igénybe vett formája a 7. fejezet, amely a felszámolásra, illetve a fizetésképtelenségre vonatkozik. Az eljárás általában 3–4 hónapot vesz igénybe. A többszöri keresetek elleni biztosítékként a 7. fejezethez nem folyamodhatnak olyan személyek, akik már igénybe vették az elmúlt 6 év során.

2.6 Az amerikai kódex teljesen más szemléletet tükröz, mint a legtöbb – ha nem is valamennyi – tagállam szabályozása. A legtöbb tagállam jelenlegi jogi álláspontja jól mutatja, hogy mennyire meg nem értett ez a kérdés. Az, hogy mennyi időt vesz igénybe a fizetésképtelenségi jogszabályok megváltoztatása, megmutatja, hogy – köznyelvi fordulattal élve – az EU egyszerűen „nem fogja fel, miről van szó”. A szemléletváltás meggyorsítja az új jogszabályok bevezetését. Ugyanígy, egy ilyesfajta szemléletváltás nélkül a „puhább” intézkedések nem nyerhetnek lendületet.

2.7 A XIX. században az üzleti kudarc miatti megbélyegzés olyan mértékű volt, hogy a csődbe jutott vállalkozókat öngyilkosságba hajszolta. Bár a XXI. században kevesebb az öngyilkosság, a társadalmi megbélyegzés megmaradt. Az uniós polgároknak a vállalkozókra mint értéktörőkre kellene tekinteniük, még akkor is, ha kudarcot vallanak. Olykor a kudarc elkerülhetetlen. A Spanyolország, Finnország, Olaszország, Luxemburg, Svédország és az Egyesült Királyság üzletgazdaságaiban életre hívott 931 435 vállalkozás valamivel kevesebb mint háromnegyede (73 %) élte túl a két évet. A vállalkozások ugyanezen csoportjának valamivel kevesebb mint a fele (49,1 %) maradt meg öt éven keresztül, 2003-ig.

2.8 Az Európai Bizottság helyesen állapítja meg, hogy a vállalatalapítás, az üzleti siker és az üzleti kudarc egyaránt elválaszthatatlan részei a piacgazdaságnak. Helyállóan emeli ki azt is, hogy a vállalkozások megértésének és társadalmi elismertségének általános hiánya miatt a társadalmi köztudat az üzleti nehézségeket, illetve az üzleti kudarcot nem tartja normális gazdasági eseménynek vagy az újrakezdés lehetőségének. Az EU-nak szemléletváltásra van szüksége. Minél jobban sújtja a kudarc miatti megbélyegzés a korábban csődbe ment személyt, annál nagyobb kockázatot visel minden új vállalkozás, és ez a kockázat a vállalat belüli összes érdekeltre is kiterjed.

2.9 Az amerikai törvények egyensúlyt keresnek az adósok, a hitelezők és a társadalom egészének érdekei között. Az EGSZB nézete szerint a tagállamoknak jogszabályokat kellene kidolgozniuk egy ugyanilyen egyensúly elérése érdekében. Ahogyan azt a 4. rész is taglalja, a fizetésképtelenség és az adóságok nem törlesztése rendkívüli nehézségeket teremthetnek a hitelezők számára, és őket magukat is csődhelyzetbe juttathatják. Egy vállalat adóságoktól történő mentesítése az újrakezdés esélye érdekében nagyon tisztességtelen lehet a hitelezőkkel szemben. A fizetésképtelenségi jogszabályoknak meg kell találniuk a helyes egyensúlyt.

2.10 Általános társadalmi szempontból a vállalkozás egészének vagy részének működőképesen tartása jelentheti a legjobb megoldást. Amennyiben a vállalat életképes, ez az összes érdekelt előnyére válik.

2.11 A munkavállalók érdekeit többféle módon is lehet szolgálni. Fizetésképtelenség esetére a tagállamok áttették a fizetésképtelenségről szóló irányelvet, amely kifizetéseket irányoz elő a munkavállalók számára. Amennyiben a fizetésképtelen vállalat megmenthető a csődgondnokok által, a munkavállalók továbbra is munkaviszonyban maradnak. Ha a fizetésképtelen vállalkozó újra üzleti tevékenységbe kezd, ezáltal új munkahelyeket teremt. A fent említett módok valamelyike révén megvalósuló foglalkoztatás egyértelműen a társadalom egészének javát szolgálja.

3. Az Európai Bizottság közleményének lényegi tartalma

3.1 Közmegítélés, oktatás és a média

3.1.1 Az üzleti kudarc negatív megítélésével szembeni első lépés a nyilvános vita. Az EU-ban a közvélemény gyakran – okától függetlenül – bűncselekményként tartja számon a csődöt. A média pozitív szerepet játszhat e félreértés eloszlatásában. A tanulságok a következők:

- (a) A tájékoztató kampányokban és oktatási programokban ki kell emelni az újrakezdés jótékony hatását, rámutatva, hogy a többszöri próbálkozás együtt jár a természetes tanulási folyamattal, kutatással és felfedezéssel.
- (b) A média szerepet játszhatna a csődbe jutást és a csalás tudatos különválasztásában, és népszerűsíthetné a vállalkozás újrakezdésének áldásos hatásait, javítva az újrakezdők közvélemény általi megítélését és rávilágítva megszerzett tapasztalataik értékére.
- (c) A téma további megvitatása az összes érintett bevonásával elősegíthetné az üzleti kudarcot övező megbélyegzés számos aspektusának felfedését.

3.2 A fizetésképtelenségről szóló jogszabályok szerepe

3.2.1 A csődeljárás utáni újrakezdés jogi szempontból is komoly kihívást jelenthet. Sok országban a jog mindenkit egyformán kezel, függetlenül attól, hogy a csődbe jutás család módon vagy felelőtlenség miatt, vagy ellenkezőleg nem egyértelműen a vezető vagy a tulajdonos hibájából, vagyis becsületes és gyanún felül álló módon következett be.

3.2.2 Számos jogszabály vezet be – kizárólag a csődeljárásra alapozva – korlátozásokat, tilalmakat és cselekvésképtelenséget a csődbe jutottakra vonatkozóan. Ez az automatikus hozzáállás nem veszi figyelembe azokat a kockázatokat, amelyek az üzleti élet mindennapos eseményei közé tartoznak, és azt a hiedelmet tükrözi, miszerint a csődbe jutott személy olyasvalaki, akiben a

társadalom nem bízhat meg. A fizetéseképtelenségi jogszabályok radikális megváltoztatására van szükség az EU-ban. A főbb pontok az alábbiak:

- (a) Létfontosságú a megfelelő keret létrehozása, amely egyidejűleg megfelelően védi minden fél érdekét, ugyanakkor elismeri a vállalkozónak azt a lehetőségét, hogy kudarcot valljon, és újrakezdjen. A csődeljárási törvénynek a jogi elbánás szempontjából éles különbséget kellene tennie a nem csalás miatt és a csalás miatt bekövetkező csődök között.
- (b) Az önhibájukon kívül csődbe jutott vállalkozónak jogosultságot kellene biztosítani, hogy hivatalos bírósági döntést kapjanak, amely tisztázza őket a csalás vádjától és felmenti őket. Ezt a döntést a nyilvánosság számára hozzáférhetővé kellene tenni.
- (c) A fizetéseképtelenségről szóló jogszabályokban – bizonyos feltételek mellett – biztosítani kellene a fennmaradó adósságok alóli korai mentesülést.
- (d) A jogkorlátozásokat, jogfosztásokat és tilalmakat le kellene csökkenteni.
- (e) A peres eljárásokat egyszerűsíteni és gyorsítani kellene, ami segít maximalizálni a csődeljárás alá vont vagyontárgyak értékét, amikor a források újraelosztására kerül sor. A peres eljárásoknak legfeljebb egy évig kellene tartaniuk.

3.3 A veszélyben lévő vállalkozások aktív támogatása

3.3.1 Az üzleti bukás miatti megbélyegzés az egyik oka annak, hogy sok pénzügyi problémával küszködő kis- és középvállalkozás addig próbálja palástolni a problémáit, amíg túl késő nem lesz. Az időben hozott intézkedés alapvető fontosságú a csőd elkerülésére, és sok esetben a vállalkozás megmentése célszerűbb, mint a felszámolása. A főbb tanulságok:

- (a) A fizetéseképtelenségek számát nem lehet nullára csökkenteni, de az életképes vállalkozások időben történő támogatása a fizetéseképtelenségi esetek számát minimálisra csökkentheti. A támogatási intézkedéseknek a fizetéseképtelenség megelőzésére, szaktanácsadásra és az időben történő beavatkozásra kell irányulniuk.
- (b) Figyelmet kell fordítani a segítségnyújtás megfizethetőségére is, mivel a veszélyben lévő vállalatok nem engedhetnek meg maguknak költséges tanácsadást.
- (c) A hálózatépítésre adódó alkalmakat, amelyeket az EU és az európai üzleti szervezetek biztosítanak, teljesen ki kellene használni.
- (d) A fizetéseképtelenségről szóló jogszabályoknak az átszervezésre és megmentésre kellene lehetőséget biztosítaniuk, és nem kizárólag a felszámolásra összpontosítaniuk.

3.4 A csőd után újrakezdő vállalkozók aktív támogatása

3.4.1 A második vállalkozásukat elindító vállalkozók számára a legnagyobb nehézség, hogy a források, készségek és pszichológiai támogatás nem szerepelnek kellő mértékben az állami támogatás palettáján. Az új vállalkozás felállításához szükséges erőforrások – főleg pénzeszközök – hiánya miatt az újrakezdők általában elrettennek. A főbb tanulságok:

- (a) Az illetékes hatóságoknak elegendő pénzügyi eszközt kellene áldozniuk az újrakezdő vállalkozásokra a kezdő vállalkozásoknak szánt állami támogatások előtt álló akadályok megszüntetése révén.
- (b) A bankoknak és pénzintézeteknek felül kellene vizsgálniuk az újrakezdőkkel szembeni túlságosan óvatos hozzáállásukat, ami gyakran negatív hitelbesorolásokon alapszik. Az Európai Bizottság tervezi, hogy ezt az ügyet a bankárok és kkv-k kerekasztalának napirendjére tűzi.
- (c) Az EU-országoknak biztosítaniuk kellene, hogy akik nem csalás miatt váltak fizetéseképtelenné, azok neve ne kerüljön fel a banki kölcsönhöz jutást korlátozó listákra.
- (d) A közbeszerzést kiíróknak tudomásul kellene venniük, hogy a közbeszerzésre vonatkozó irányelvek nem teszik lehetővé a múltban nem csalás miatt fizetéseképtelenné vált pályázók hátrányos megkülönböztetését.
- (e) Megfelelő pszichológiai és szakmai támogatást, valamint specifikus képzést és oktatást kellene az újrakezdők rendelkezésére bocsátani.
- (f) Az illetékes hatóságoknak erősíteniük kellene a potenciális újrakezdők, fogyasztók, üzleti partnerek és befektetők közötti kapcsolatot az újrakezdők szükségleteinek támogatása érdekében.

3.5 Összefoglalva elmondható, hogy a vállalkozás számára kedvező nemzeti keretfeltételek alapvető fontosságúak az EU vállalkozói potenciáljának teljes kiaknázása és a dinamikus vállalatok létrejötte szempontjából. A sikeres vállalkozások társadalmi elismerése lényegesen ebből a szempontból, és együtt kell járnia a kudarcot szenvedett vállalkozók újrakezdését elősegítő szakpolitikával.

4. Általános megjegyzések

4.1 Az EGSZB helyesli, hogy az Európai Bizottság hangsúlyt fektet az üzleti kudarc miatti megbélyegzés megszüntetésének szükségességére. Az Európai Bizottság helyesen állapítja meg, hogy a vállalkozás, az üzleti siker és az üzleti kudarc egyaránt elválaszthatatlan részei a piacgazdaságnak. Helytállóan emeli ki azt is, hogy a vállalkozások megértésének és társadalmi elismertségének általános hiánya miatt a társadalmi köztudat az üzleti nehézségeket, illetve az üzleti kudarcot nem tartja normális gazdasági eseménynek vagy az újrakezdés lehetőségének.

4.2 Ennek ellenére az EGSZB úgy véli, hogy bár a közleménybe belefoglalt iránymutatások nagy része elengedhetetlen, egyes részek mégsem tűnnek igazán hitelesnek. Az EGSZB fenntartásait a jelen vélemény 4. és 5. részének különböző pontjaiban részletezi.

4.3 A vállalkozói tevékenység szándéka és célja olyan vállalkozás létrehozása, amely jövedelmező és továbbfejleszhető. A vállalkozói innováció az olyan fogyasztói igényeket célozza meg, amelyek vagy nincsenek, vagy nem a leghatékonyabb módon vannak kielégítve.

4.4 A vállalkozó például kereskedelmi lehetőséget láthat valamilyen. Például egy londoni vállalkozó meglátta az Egyesült Királyság és India között működő import/export üzletben rejlő lehetőséget, amelyre mindkét országban igény mutatkozik. Ez egy piaci űrt töltött be. Más vállalkozók például azáltal töltöttek be piaci hézagokat, hogy éttermet vagy fodrászüzletet nyitnak olyan közösségek számára, amelyek nincsenek jól ellátva e szolgáltatásokkal.

4.5 Az Amazon szemléletes példa az igények lehető leghatékonyabb kielégítésének. A könyvesboltok túlélését azok biztosítják, akiknek van idejük és hajlamuk olvasgatni. Az Amazon a könyvbarát közönség más szegmensének igényeit célozza meg.

4.6 Egyes vállalkozók a tudományos és technológiai fejlődés előnyeinek kiaknázására alapítják vállalkozásukat. Ilyen vállalkozások gyakran egyetemekből, kutatóintézetekből vagy tudományos vállalatokból nőnek ki. Négy londoni egyetemi tanár vállalkozást alapított olyan, saját tulajdonú szoftverre alapuló képelemzési eljárásokra, amelyek hatékonyabb módszert kínálnak a fejlesztés alatt álló gyógyszerek terápiás hatásának mérésére. Ennek a vállalkozásnak a középpontjában az IP szoftver áll. Az egyik tanár időközben megkapta orvosi kinevezését, és éppen azt a dilemmát igyekszik feldolgozni, hogy vajon vállalkozónak számít-e vagy sem.

4.7 A sikerhez a vállalkozónak mindenekelőtt három dologra van szüksége. Először is rendelkeznie kell a szükséges tudással és tapasztalattal a piaci lehetőség pontos felméréséhez, és a szükséges szaktudással az üzleti elképzelés megvalósításához, akár új étteremről, online utazási szolgáltatásról vagy a tudomány alkalmazása terén való áttörésről van szó. Az első lépés minden vállalkozás számára az elképzelés próbára tétele – „valóra váltása”. Ez a termék vagy szolgáltatás olyan szintre való fejlesztését jelenti, amikor már egyes fogyasztók hajlandók megfizetni azt az árat érte, amelynek köszönhetően a vállalkozás képes profitot termelni és kifizetődővé válik. Sok potenciális vállalkozó bukik el ezen a ponton. Egyesek képesek tanulni hibáikból, és újrakezdeni. Mások soha nem fogják megtanulni a leckét.

4.8 A második követelmény a finanszírozás. Egyes induló vállalkozások eléggé vonzóak ahhoz, hogy kezdettől befektetőket vonzzanak. A legtöbb kockázati befektető azonban nem fog befektetni mindaddig, amíg a vállalkozó nem váltja „valóra” az elképzelést. Ugyan jelenleg rendelkezésünkre áll az EBB által javasolt kockázati tőke-rendszer, azonban ennek kapacitása

megint csak korlátozott lesz. A pénzeszközök általában részletekben vagy fokozatosan válnak hozzáférhetővé. Ha a befektetés első fázisa jó eredményeket produkál, a finanszírozás folytatása sokkal könnyebben megvalósítható.

4.9 Az esetek nagyobb részében az induló fázisban a pénzeszközök a családtól és a barátoktól származnak. A banki kölcsönök hozzáférhetőek, de a bank garanciákat igényel. Ha a vállalkozásnak nincsen vagyona, a bankok a vállalkozók vagyontát számítják be garanciaként. A vállalkozó, a család és a barátok számára akkor válik kényessé a dolog, amikor személyes garanciát vállalnak. Ezek a garanciák rendszerint az induló fázis után is megmaradnak, mivel a magánvállalkozások általában kénytelenek mindaddig a bankokra támaszkodni, amíg a vállalkozás nem kerül tőzsdei bevezetésre. Ha a bank behívja ezeket a garanciákat, a vállalkozó akár elveszítheti otthonát is. Ezekben az esetekben az adó- vagy társadalombiztosítási kötelezettségek még ronthatnak is a helyzetet.

4.10 Az adókedvezmények a K+F érdekében tárgyban készült EGSZB-véleményben ⁽¹⁾ arra biztattuk a tagállamokat, hogy a kezdő vállalatokba befektető magánszemélyeket részesítsék adókedvezményben. Az ilyen adóösztönzők egyértelműen segíthetik a vállalkozókat az új vállalkozások tőkésítésében.

4.11 Az induló fázison túl a vállalkozó jövője a siker harmadik elengedhetetlen összetevőjétől – az életképes üzleti modelltől függ. Ez a vállalkozások felfuttatásának kulcsa. A modell egész sor tényezőtől függ, amelyek a vállalkozások minden elemét magukba foglalják. Az értékesítés és az előállítási költség különbözete olyan bruttó haszonkulcsot eredményez, amely a kiadások levonása után elegendő adózás előtti nyereséget eredményez a szolgáltatáshoz és a banki hitelek kifizetéséhez. Amikor az üzleti modell nem működik, vagy a cégvezetés nem rendelkezik az értékesítés, stb. működtetéséhez szükséges szakértelemmel illetve tapasztalattal, azok, akik a bankgaranciákat szolgáltatották, könnyen csődbe juthatnak. Egy hasonló csőd nyilvánvalóan tanulságos tapasztalat. Ha a vállalkozó megtanulta az üzleti modell szükségességének tanulságát, lehetőség adódhat az újrakezdesre.

4.12 A korábban sikeres üzleti modellekre mindig fenyegetést jelentenek a személyzet, a fogyasztói kör, a piac, a technológiák és a versenyhelyzet változásai. Egy vállalkozás sikeres beindítását követően a vállalkozót folyamatosan próbára teszik a változások, különösen a technológia-alapú vállalkozások esetében. A változás próbáján elbukó vállalkozók tanulhatnak a tapasztalatból. Mások, különösen a második- vagy harmadgenerációs tulajdonosok sokszor nem okulnak.

4.13 Az üzleti modell sikeressé tételében a vállalkozó és csapata elsődleges szerepet játszik. Elsősorban a pénzügyi irányítási képességek nélkülözhetetlenek. Egy jól működő vállalkozás is lehet túl sikeres és túlköltekezhet, és eljuthat addig a pontig, amikor nem tudja kifizetni a számláit. Ebben az esetben a hitelezők átvehetik az ellenőrzést felette. Az ilyen vállalkozásoknak minden esélye megvan a sikeres újrakezdesre.

⁽¹⁾ HLC 10., 2008.1.15.

4.14 Egy másik lehetséges pénzügyi csapda, amikor valamely jelentősebb ügyfél csődbe megy, és nem képes fizetni a számláit, ezzel a vállalkozót is fizetéseképtelen helyzetbe hozva, miközben a bank készen áll érvényesíteni zálogjogát. Az Európai Bizottság statisztikái szerint minden negyedik fizetéseképtelenség a késedelmes fizetéseknek tudható be. Ilyen esetben újrakezdésre is lehetőség nyílnak. A kis- és fiatal vállalatok sebezhetőségét a tagállamok kormányai és az Európai Bizottság egyaránt elismerik. A kérdéssel a késedelmes fizetésekről szóló irányelv foglalkozik, és tárgyalja majd a jövőbeli, kisvállalatokra vonatkozó jogszabály is.

4.15 Egyes vállalkozások saját hibájukon kívül is elbukhatnak, előre nem látható okok miatt, mint például a szeptember 11-i események következményeként vagy szélsőséges időjárási körülmények folytán. Azonban még ilyen esetben is – megfelelő előrelátással – a biztosítás enyhíthette volna a következményeket. Ezért a kisvállalkozásokat támogató szervezeteket arra biztatjuk, hogy ismertessék meg a vállalkozókat azokkal az előnyökkel, amelyeket a biztonsági eszközök nyújthatnak.

4.16 Összefoglalva egy vállalkozás számtalan módon kerülhet csődhelyzetbe, még a legjobb szándékú vállalkozói magatartás mellett is. Az indulási fázisban kiderülhet, hogy a vállalkozás nem tud életképesen működni. A sikeres indulás után pedig az elhibázott üzleti modell áthatja alá a vállalkozás jövőjét. Másrésztől potenciálisan életképes vállalkozások is elbukhatnak a vállalkozó hibái, valamint rajtuk kívülálló okok miatt. A csődtömeggondnokok meg tudnák menteni és meg is kellene menteniük a hasonló sorsra jutott vállalkozásokat a munkahelyek legnagyobb részének megőrzése mellett.

4.17 Fontos, hogy különbséget tegyünk a vállalkozás és a vállalkozás vezetői között. A vállalkozás vezetői csődbe mehetnek úgy is, hogy közben egy csődtömeggondnok megmenti a vállalkozást és alkalmazottjait. Amikor egy vállalkozás csődhelyzetbe kerül, a vállalkozók maguk is csődbe juthatnak az általuk nyújtott bankgaranciák miatt, még ha személyes magatartásuk nem is volt jogsértő. Az Európai Bizottság ezekért a tisztességes vállalkozókért aggódik. Más vállalkozók, akik inkompetenciájuk vagy az elképzelések hiánya miatt vallanak kudarcot, valószínűleg keveset tudnak hozzátenni a gazdasághoz, még ha sikerül is pénzügyi támogatókat találniuk. Nem minden csődbe jutott vállalkozó érdemel meg egy újabb esélyt.

5. Részletes megjegyzések

5.1 Közmegítélés, oktatás és a média

5.1.1 Nyilvánvaló, hogy a tagállamok a fizetéseképtelenségről szóló jogszabályok megváltoztatása révén juttathatják el a leghatározottabb üzenetet a közvéleményhez. Ha a törvény világosan támogatja a vállalkozók második esélyét, ez a média üzeneteiben is tükröződni fog.

5.1.2 A kormányok együttműködhetnek olyan szervezetekkel és intézményekkel is, amelyek szorosan kapcsolódnak a vállalkozói szférához.

Nyilvánvalóan a legkompetensebb intézmény a számviteli szakma, de a kkv-k képviselői szervezetei és egyéni kereskedők is fontos szerepet játszhatnak.

5.1.3 A közlemény felveti egy, a sikeres újrakezdőket jutalmazó díj alapításának lehetőségét. Ha az előbbieken említett szervezetek ehhez hasonló sémákat alkalmaznának, a kedvező médiavisszhang sem maradna el.

5.2 A fizetéseképtelenségről szóló jogszabályok szerepe

5.2.1 Az EGSZB határozottan támogatja a közleménynek a fizetéseképtelenségről szóló jogszabályokra vonatkozó valamennyi pontját, természetesen a végső soron bevezetésre kerülő jogszabályok részleteinek függvényében. Ezek a pontok, amelyek fentebb, a 3.2. részben kerültek kifejtésre, a nem csalás miatt bekövetkezett csőd hivatalos elismerését, a tartozások alóli korai mentesülést valamint a jogkorlátozások, jogfosztások és tiltások csökkentését foglalják magukba, felgyorsított eljárások mellett. A középtávú célnak annak kellene lennie, hogy ezek az eljárások ne tartsanak 12 hónapnál hosszabb ideig.

5.2.2 Az EGSZB meggyőződése, hogy minden tagállamnak feltétlenül a lehető legrövidebb határidőn belül be kell fejeznie a fizetéseképtelenségről szóló jogszabályok felülvizsgálatát. A jogszabályok módosításán túl kulcsfontosságú az is, hogy a fizetéseképtelenségi ügyekben a bíróságok késedelem nélkül járjanak el. Ez a folyamat alapos szervezést igényel. Ezek a változások a „Második esély” program központi elemét képezik.

5.3 A veszélyben lévő vállalkozások aktív támogatása

5.3.1 A fenti cím a közlemény másik üzenete. Nem része a szorosan vett újrakezdési programnak. Ehelyett önálló program kíván lenni, melynek célja a csődhelyzetek elkerülése, és a vállalkozások, illetve munkahelyek megóvása. A közlemény ebben az összefüggésben az elkerülhető csődök megelőzését szorgalmazza, korai figyelmeztető eszközök, átmeneti pénzügyi segítségnyújtás és tanácsadói szolgáltatások révén.

5.3.2 Az egyetlen probléma az, hogy a program a kkv-k számára általában nem igazán praktikus, hiszen kevés a megfelelő mechanizmus a veszélyeztetett vállalkozások megelőző jellegű azonosítására az egyes tagállamok több tízezer kkv-ja között. Mindazonáltal a tagállamoknak a lehető legjobban ki kellene használniuk a meglévő lehetőségeket: jó példa erre Franciaország, ahol a HÉA-hatóságok működnek közre korai figyelmeztető eszközként a vállalatok lehetséges pénzáramlási (cash flow) problémáinak felismerésében. Az Európai Bizottság szerint a támogatási intézkedéseknek a fizetéseképtelenség megelőzésére, a szaktanácsadásra és az időben történő beavatkozásra kell irányulniuk. A gond ott kezdődik, ha a cégvezetők nem ismerik fel, hogy vállalkozásuk veszélyeztetett. A tagállamok kormányainak a számviteli szakmával és a kkv-kat támogató szervezetekkel együtt kell dolgozniuk az egyes országok egyedi vállalkozási kultúrájának megfelelő megelőző intézkedéseket.

5.3.3 Az EGSZB nem becsüli alá azokat a nehézségeket, amelyek egy ilyesfajta támogatási rendszerhez kapcsolódnak. A kormány fellépése a piaci erők megzabolázása érdekében potenciálisan kontraproduktívnek bizonyulhat, és megbonthatja a piaci fegyelmet.

5.3.4 A nyilvános elszámolású vállalkozások esetében kettős kötelezettséget jelent az, hogy a könyvelési nyilvántartásnak naprakésznek kell lennie, és hogy a könyvelőknek és a vezetésnek igazolnia kell, hogy a vállalkozás jól megy, például képes kifizetni az adósságait. A hasonló fegyelem rákényszerítése valamennyi vállalkozásra, különös tekintettel a könyvelési nyilvántartás naprakészségére, növelheti a korai figyelmeztető rendszerek hatékonyságát.

5.3.5 Az EGSZB a lehető legmesszebbmenőkig támogatja a veszélyeztetett vállalkozások hasonló figyelemmel kísérését, mivel ez a munkahelyek megőrzésének és a foglalkoztatás folyamosságának perspektíváját kínálja.

5.4 A csőd után újrakezdő vállalkozók aktív támogatása

5.4.1 Miközben tizenöt-tizenhét tagállam vagy már megváltoztatta, vagy most változtat a fizetéseképtelenségre vonatkozó jogszabályain, nincs érzékelhető tagállami tevékenység az Európai Bizottság e kérdésre vonatkozó ajánlásaival kapcsolatban.

5.4.2 Ennek a gyenge aktivitásnak az oka abban rejlik, hogy egyes javaslatok ezúttal is a piaci erőkkel ellentétes hatásúnak

tűnhetnek fel. Ez különösen azokra a javaslatokra igaz, hogy a bankok tanúsítsanak kevesebb óvatosságot, illetve, hogy az illetékes hatóságok hozzanak létre az újrakezdő vállalkozókat támogató hálózatokat.

5.4.3 A tagállamok kormányainak hatásköreibe tartozó javaslatok – úgymint a közfinanszírozási modellek vagy a nem család miatt csődbe jutottak hozzáférése a hitelekhez és közbeszerzésekhez – még a fizetéseképtelenségre vonatkozó jogszabályok módosítását megelőzően is nagyobb nehézségek nélkül végrehajthatók kellene, hogy legyenek.

5.4.4 A vállalkozók részére továbbképzéseket kínáló szervezetek továbbképzéseket szervezhetnének az újrakezdőknek is, a felmerülő igényeknek megfelelően.

5.5 Egyéb európai bizottsági javaslatok

5.5.1 Az EGSZB örömmel támogatja az Európai Bizottság új, „a második esély politikájáért” elnevezésű internetes oldalát: <http://ec.europa.eu/sme2chance>. Ez az oldal különösen azon szervezetek munkáját segíti majd, amelyek szerepet vállalnak a tagállamok második esély programra irányuló politikai kezdeményezéseinek támogatásában.

5.5.2 A kkv-król szóló 2009-es tavaszi rendezvényének keretében az Európai Bizottság foglalkozik majd az újrakezdéshez és egyéb, a második esélyhez kapcsolódó kérdésekkel. Az EGSZB arra számíthat, hogy ez a kezdeményezés további lendületet ad majd a „Második esély” program „puha” elemeinek is.

Kelt Brüsszelben, 2008. május 29-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság

elnöke

Dimitris DIMITRIADIS